

РЕЗЮМЕТА НА НАУЧНИТЕ ПУБЛИКАЦИИ

на гл. ас. д-р ПЕТРАНА СТОЙКОВА
(Web of Science Researcher ID: E-4717-2014),

представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент” по специалност „Социология“, професионално направление 3.1. *Социология, антропология и науки за културата*, обявен за нуждите на Катедра „Социология“ към Философски факултет на Югозападен университет „Неофит Рилски“, обнародван в „Държавен вестник“, бр. 22 от 18.03.2022 г.

**Подбраните научни публикации са общо 21:
2 самостоятелни монографии, 1 студия и 18 статии**

МОНОГРАФИИ

1. Стойкова, П. 2022. *Политическото представителство в България*. Университетско издателство „Неофит Рилски“, Благоевград. ISBN 978-954-00-0300-9

Резюме: Политическото представителство е фундаментална фигура на конституционната държава. То няма алтернатива, тъй като съвременната държава се конституира именно чрез него. Проблемите с функционирането му представляват сериозно предизвикателство пред укрепването на демократичните практики.

Основната *цел* на монографичния труд е да разкрие същността и значението на политическото представителство в съвременните демокрации и ролята му за утвърждаването на българския демократичен модел.

Структурата на този труд следва поставената цел и се състои от следните три глави: „Кризата на демоса“, „Изборите като инструмент на представителната демокрация“ и „Легитимност и криза на демократичното политическо представителство в България“.

В първата глава се поставя въпроса за субекта на демокрацията – „народа“. Представят се аргументи в подкрепа на тезата, че е понятието „народ“ не може да бъде точно дефинирано в контекста на демократичното управление. Достига се до извода, че е неизбежно господство на малцинството и на практика „демократията е невъзможна“. Проблематизира се цялата тематика на политическото представителство.

Втората глава е посветена на въпроси, пряко свързани с основните функции на политическото представителство и неговото конституиране. Разглежда се спецификата на политическата власт и се акцентира на ролята на политическите избори за предаването на властта. Анализира се задълбочено значението на избирателните системи за политическото представителство. Достига се до извода, че чрез избирателната система става възможно практическото осъществяване на представителното управление и задвижването на целия демократичен механизъм.

В третата глава се съдържа анализ на демократичните традиции в българското общество и нормативната уредба на статута на политическия представител. Подчертава се, че с приемането на първия български върховен закон (Търновската конституция) се поставят основите на националната конституционна традиция и на демократичното политическо представителство, като се въвежда свободния (назависимия) мандат. В исторически план се разглежда замяната на независимия мандат с императивния

(съгласно конституциите от 1947 г. и 1971 г.) и повторната нормативна уредба на свободния мандат с приемането на най-новата българска конституция от 1991 г. Въз основа на тенденциите в доверието на българските граждани към политиките, политическите партии и парламента, промяната в преобладаващите модели на електорално поведение и ширещата се политическа корупция в страната след демократичните промени, на практика се очертават измеренията на кризата на политическото представителство в България.

Достига се до извода, че предизвикателствата и пред българското политическо представителство са изключително големи. Съществените изменения в изборното право след демократичните промени, не са достатъчни да гарантират отразяването на автентичната политическа воля на суверена. Наблюдават се все повече апатични настроения и по-малък интерес на българските граждани към политиката. След 1989 г. доверието към политиките и политическите институции остава трайно ниско, политическото отчуждение постепенно се увеличава, острият дефицит на политически идеи се задълбочава, криминалният модел на електорално поведение се затвърждава, а политическата корупция изглежда процъфтява. Като основна предпоставка за ограничаване на настоящата криза на народното представителство и като цяло на българската представителна демокрация, се посочва формирането на по-висока политическа култура (в т. ч. на електорална култура), както и на специфичната култура на доверие в областта на политиката.

Ключови думи: демокрация, политическо представителство, политическа власт, политически избори, България

2. Стойкова, П. 2020. *Модели на електорално поведение в България*. Изд. „БОН“, Благоевград. ISBN 978-954-395-236-6

Резюме: Разбирането на българските граждани за значимостта на политическите избори е един от най-важните въпроси след демократичните промени. В годините на прехода съвсем логично се разгръща практиката на електоралните изследвания. Доверието в тях, обаче постепенно намалява. В периода от 1989 г. до 2020 г. електоралното поведение става все по-трудно предвидимо и предполага разкриването на множеството фактори, които го определят. Въз основа на по-обща теоретико-методологически разработки и собствените проучвания на електоралните нагласи (приложени са както количествени, така и качествени методи), са дефинирани пет специфични модела на електорално поведение, характерни за посочения период в България – **ценностно-традиционен, партийно-идентификационен, социално-категориален, проблемно ориентиран и криминален.**

Ценностно-традиционният модел може да бъде отнесен главно към по-малките населени места и по-затворените социални групи, където детерминанти като етническа, религиозна принадлежност, местни архетипове се проявяват по-силно. Спецификата им се проявява най-вече чрез противопоставяне във вота на основните етнически и религиозни групи. Факторите, определящи електоралното поведение, които биват открити и причислени към ценностно-традиционния модел са специфичните исторически и културни особености в населеното място, формиращи родово-групови убеждения, интегриращите фактори – род, семейство, като изключително силна е ролята на груповите представи и образи, етническото и религиозно различие, както и идентификацията с определена традиционна общност/ етническа група.

Партийно-идентификационният и социално-категориалният модел са доста масови и се наблюдават в различни по тип населени места. По-високо образованото, по-

младото и по-богатото население има сходно електорално поведение, което в значителна степен се различава от това на по-ниско образованото, по-възрастното и по-бедното население.

Проблемно-ориентираният модел в най-голяма степен се свързва с рационалния избор, с по-високата култура, интерес и въвличеност на избирателите в политическия живот. С вота си те не демонстрират партийна лоялност или привързаност, а санкционират позицията на определен кандидат или партия по даден значим за тях проблем. Този тип гласуване изразява в най-голяма степен мобилността на избирателите в съвременните общества.

Криминалният модел представлява антипод на останалите четири модела. Той обхваща случаите на купен, контролиран, корпоративен или друг подобен вид вот. След 2000 г. купуването на гласове е практика на почти всички партии и на всички избори, а тежестта на контролирания вот става по-голяма и е в състояние да промени значително изхода от изборите.

Така дефинираните модели на електорално поведение могат да бъдат вписани в обща класификационна система, а не да се разглеждат като несвързани помежду си образувания. Тези модели не се проявяват самостоятелно, а се преплитат в зависимост от конкретната ситуация и предпоставки, определящи вота във всеки един избор. Те представляват една логическа систематизация на процеса на промяна на електоралното поведение в посока на нарастваща мобилност на вота и на изкривяване волята на избирателите. Ако в началото на „прехода“ моделите на електорално поведение се определят преди всичко от идеологическото противопоставяне, то в следващите години, надделява оценката на конкретните икономически, социални и политическите резултати и се преминава към едно много по-комплексно, полифакторно детерминиране на изборното поведение.

Моделите на електорално поведение в България могат да бъдат доразвивани и допълвани, което ще разшири възможността да се анализира и обясни изключително динамичното електорално поведение и предпоставките за все по-активното използване на противозаконни механизми за изборна победа.

Като бъдещи направления за изследване могат да се очертаят както проучването на други специфични социални групи в променящото стратификацията си българско общество, така и идентифицирането на нови специфични фактори, детерминиращи електоралното поведение. За целта значими резултати биха дали икономическия и психологически подход в изучаването на електоралната мотивация.

Ключови думи: избори, електорално поведение, България

СТУДИЯ

1. Stoykova, P. 2021. *Education as a cause for participation in politics: a case study in Bulgaria*. In: *Balkan Social Science Review*, Vol.18 (2021), pp. 299-323, <https://js.ugd.edu.mk/index.php/BSSR/article/view/4819/4240>
ISSN 1857-8772 (Online), ISSN 1857-8799 (Print) / (SCOPUS)

Резюме: Политическото участие е изключително важен фактор за либералната демокрация. От субект, априорно подчинен на държавата във всички предлиберални режими, индивидът в модерните демокрации се превръща във фактор на политическия процес. Предвид това, цялостният анализ е направен през призмата и следва особеностите на българския демократичен модел. Целта на настоящото изследване е да се анализират съвременните предизвикателства пред гражданската ангажираност и значението на

образованието като фактор, определящ участието на българските граждани в политиката. Приложената методология представлява съчетаване на теоретичен подход към изучаваното политическо участие и данни от различни количествени изследвания (Европейското социално изследване, други представителни и непредставителни социологически проучвания). Резултатите от тях разкриват значимата роля на образованието за участието на българските граждани в политиката. Тази роля е изведена въз основа на интереса към политиката, доверието в институциите, участието в политическите избори и други форми на гражданска ангажираност. Акцентира се на необходимостта от политическа социализация и мотивация на младите българи за участие в политическата сфера.

Ключови думи: образование, политическо участие, политическа социализация, България

СТАТИИ

1. Стойкова, П. 2021. *Членство на България в Европейския съюз: равностметка и очаквания*. In: International Journal „Knowledge”, Vol. 45.5., pp. 945-951. Print: GRAFOPROM-Bitola. Global Impact & Quality Factor (GIF). ISSN 2545-4439, ISSN 1857-923X

Резюме: Проучванията на общественото мнение, както преди приемането на България в Европейския съюз (ЕС), така и 14 години след пълноправното членство на страната, показват категоричен еврооптимизъм. Той, обаче често бива съчетан с критичен поглед за влиянието на Съюза върху бъдещето на държавата. Както предимствата, така и недостатъците от присъединяването на България към европейското семейство, са предмет на настоящия анализ. В статията са представени нагласите на българските граждани към членството на България в ЕС за периода от 2005 г. до 2020 г. Използвани са резултати от следните количествени проучвания: 1) *Непредставително изследване*, проведено през 2005 г. сред студентите от Правно-исторически факултет към Югозападен университет „Неофит Рилски“; 2) *Национални проучвания на Националния център за изучаване на общественото мнение (НЦИОМ)*, реализирани в периода от 2005 г. до 2008 г.; 3) *Национално представително проучване на Агенция „Алфа Рисърч“*, проведено по поръчка на Представителството на Европейската комисия (ЕК) в България, в периода 16.09.2017 г. – 25.09.2017 г.; 4) *Представително проучване на Евробарометър*, проведено през 2018 г. сред българското население над 15-годишна възраст и 5) *Непредставително онлайн проучване* на тема „*Каква Европа искаме?*“, проведено в периода 29.03.2020 г. – 03.04.2020 г. по инициатива на Европейски информационен център „Европа директно“ – Благоевград. Подробно са анализирани данните от последното онлайн проучване, което е реализирано в условията на настоящата Ковид криза. Според данните от посочените изследвания, година и половина след официалното приемане на България в ЕС равностметката на обществените настроения се свежда до определението „умерен оптимизъм“. Въпреки някои моменти кризи, този оптимизъм не намалява. Проучванията в края на 2008 г. регистрират поляризация между очакванията за умерен ефект от членството и неудовлетвореност от липсата на бърза видима промяна в страната. Усилията за въвеждане на европейски правила и стандарти в различните сфери се приемат като налагане на незаслужени ограничения пред България. Сериозните турбуленции и центробежни тенденции в Евросъюза, неизбежно се отразяват на възприятията и оценките на българските граждани, но в крайна сметка не водят до засилване на европесимизма. След повече от десет години членство в Съюза се отчита

много висока степен на единодушие, че няма по-оптимистична алтернатива за развитието на България, извън общото европейско бъдеще (*10 години членство на България в ЕС: равностметка и перспективи*, 2017).

Ключови думи: България, Европейски съюз, европейски ценности, политики на Европейския съюз

2. Стойкова, П. 2021. *Образователните права на българката: извоюване и съвременни предизвикателства*. В: Сп. Стратегии на образователната и научната политика, брой 1/2021, стр. 52-70,

https://azbuki.bg/wp-content/uploads/2021/02/Strategies_1_21_Petrana-Stoikova.pdf

ISSN 1314–8575 (Online), ISSN 1310–0270 (Print) / (Web of Science)

Резюме: В статията е очертано мястото на българката в публичното пространство от Възраждането до днес. Ако през възрожденския период жената е ограничена да участва активно в църковния и училищния живот, то тя получава равни с мъжете права в публичната сфера след 1944 г. Изграждането на социализма в България в периода от 1944 г. до 1989 г. се свързва с просвета на целия народ и осигуряване на неограничен достъп на жените до образователната система. След демократичните промени обаче започва обратен процес в развитието на българското образование. „Тоталната криза“, в която изпада българското общество, води до много сериозни дефицити в образователната система и по-ниски показатели в грамотността на населението в сравнение с периода на социализма. Неравенствата по пол в образованието значително намаляват. Българските жени постепенно завладяват училищното пространство и се ангажират по-често от мъжете с образователни каузи. Правото на образование обаче продължава да бъде предизвикателство по отношение на различните социални групи в съвременното българско общество.

Ключови думи: българско образование, полово равноправие, феминизация

3. Стойкова, П. 2020. *Гражданската ангажираност на селската младеж: изследване на случая в общините Петрич и Сандански (Република България)*. In: International Journal „Knowledge”, Vol. 38.5., pp. 1165-1171. Print: GRAFOPROM-Bitola. Global Impact & Quality Factor 1.822 (2017). **ISSN 2545-4439, ISSN 1857-923X**

Резюме: Данните от официалните преброявания на населението в България през последните 110 години ясно показват динамичната промяна по посока на урбанизация (продължителен процес на нарастване на броя, ролята и големината на градовете) на страната. По данни на Евростат към 2018 г. в България се наблюдава трайна тенденция на обезлюдяване на селските райони и преселване на гражданите към големите градове в държавата. Българското село се оказва изправено пред редица трудности. Те представляват особено предизвикателство пред селската младеж. Гражданската ангажираност на младите хора е една от основните предпоставки за преодоляването на част от наболелите проблеми в селото и неговия по-дълъг живот. Анализът на гражданската ангажираност на селската младеж е направен въз основа на непредставително количествено проучване на тема „Животът на село и предизвикателствата пред младите хора“, проведено в рамките на проект „Ние младите можем“, изпълнен от Министерство на младежта и спорта и Сдружение „ЗАЩОТО МОЖЕМ“. Обект на изследване са младежите на възраст от 15 г. до 29 г., чието постоянно местожителство е в някое от селата към общините Петрич и Сандански.

Обемът на извадката е 98 души, а периодът на провеждане на изследването на терен е от 01.12.2019 г. до 22.12.2019 г. Въпросникът съдържа отворени, затворени и полуотворени въпроси. След логическия оглед и кодирането на първичната информация, данните са обработени и анализирани с компютърната програма SPSS. Около две трети от изследваните лица (65,3%) са жители на села към община Петрич – с. Рупите, с. Старчево, с. Кърналово, с. Михнево, с. Кавракирово, с. Първомай, с. Беласица, с. Коларово, с. Яворница, с. Скрът, с. Габрене, с. Дрангово, с. Тополница, с. Марино поле и с. Марикостиново, а останалите (34,7%) живеят в село към община Сандански – с. Кърланово, с. Ново Делчево, с. Дамяница, с. Левуново, с. Поленица, с. Катунци, с. Склаве, с. Лебница, с. Струма, с. Плоски и с. Генерал Тодоров. Средната възраст на респондентите е 23,7 години. От тях 52% са мъже, а 48% жени. Образователната структура общо за двете общини отговаря на характерното за селата по-ниско образователно равнище – 22,1% от посочилите степента си на образование са висшисти, 53,7% са със средно образование, 21% имат завършено основно образование, а 3,2 % са с по-ниско от основно образование (3,1% са неотговорилите). Предвид най-голямата по численост етническа група в двете общини – българската, в извадката попадат основно младежи с български произход – 90,8%, 3,1% са се самоопределили като турци, а 6,1% като роми. Обобщените данни показват потенциал за развитието на ангажираността и активността на младите хора, но и тенденция на засилващо се обезлюдяване на селата в двете общини. Отчита се и необходимостта от по-висока политическа и правна информираност на изследваната младеж.

Ключови думи: гражданска ангажираност, младеж, село, България

4. Стойкова, П. 2020. Избори за членове на Европейския парламент от Република България 2019 г.: политически и електорални нагласи на студентите от Югозападен университет „Неофит Рилски“. В: Сб. Медии, култура и бизнес (съст. Т. Шопова), стр. 120-140. Университетско издателство „Неофит Рилски“, Благоевград. ISBN 978-954-00-0221-7

Резюме: Статията е разработена в рамките на проект „Портрет на избирателя като млад“, съфинансиран от Европейския съюз. Анализът се основава на проведени от автора в периода от 28.03.2019 г. до 22.04.2019 г. седем фокус групи по темата на проекта с общо 58 студенти от Югозападен университет „Неофит Рилски“ на възраст от 18 до 29 години. Интервюираните лица са в редовна форма на обучение през академичната 2018/2019 г. и са от специалностите „Социология“ (първи и четвърти курс), „Психология“ (четвърти курс), „Английска филология“ (първи курс), „Връзки с обществеността“ (четвърти курс), „Стопанско управление“ (четвърти курс) и „Физическо възпитание и спорт“ (трети курс). Подборът се основава на различното ниво на политическо знание на изследваните лица предвид изучаваната от тях специалност и престой в университета (курс на обучение). Основният изследователски проблем е политическата информираност и гражданска активност на младите хора, като се акцентира на предстоящите европейски избори. Въпросите за фокус групите са разпределени в три тематични блока – „интерес към политиката“, „оценка на членството на България в Европейския съюз“ и „електорални нагласи към предстоящите европейски избори“. Макар и непредставителни данните разкриват част от политическите нагласи и факторите, определящи вота на изследваните лица. За анализа на резултатите е използвана и програмата за статистическа обработка на данни SPSS.

Ключови думи: евроизбори, студенти, Югозападен университет „Неофит Рилски“, Европейски парламент, Европейски съюз, България

5. Стойкова, П. 2019. *Политическото знание – предизвикателство пред съвременната българска политическа култура*. In: International Journal „Knowledge”, Scientific Papers (Humanities), Vol. 30.5., pp. 1289-1295. Print: GRAFOPROM-Bitola. Global Impact & Quality Factor 1.822 (2017). ISSN 2545-4439, ISSN 1857-923X

Резюме: Политическата култура (гражданското възпитание) представлява част от културата на човека и обществото изобщо. Тя може да се определи като „система от съзнателно формирани и трайно съхранени възгледи за ценностите в обществения живот и образците на практическото поведение, които определят мястото на личността в политическия процес, отношенията ѝ с останалите хора и позициите на гражданина към институциите на властта” (Митев, Тр.) Структурните елементи, които я изграждат са ценностите, политическото знание и политическите принципи. Някои изследователи на политическата култура сочат като най-важен елемент политическото знание, което представлява „информацията, която човек притежава, както и методите, които използва, за да се обработят сведенията, свързани с политическите ценности и оттам да се оформи политическата оценка за значимостта на една или друга ценност“ (Митев, Тр.). Това знание определя до голяма степен рационалния избор и нивото на изследваната култура.

Българската политическа култура е обект на редица изследвания, направени в различни академични полета: история, философия, историческа антропология, социология, политология (Годоров, Ан.). В някои от анализите се достига до извода, че днешното българско общество се нуждае от активна мрежа за гражданско образование и гражданска култура. Именно чрез мрежа, а не чрез централизирана структура, трябва да се обхванат както публичните образователни институции, така и политическите партии, синдикатите, НПО-та, различните граждански инициативи и движения в едно широко и успешно сътрудничество. В допълнение се отбелязва, че „активният гражданин не се самопоражда, той се нуждае от образователно и възпитателно усилие, от добър пример и личен опит“ (Годоров, Ан.).

В анализа на политическата информираност на българските граждани са използвани основно данни от Европейското социално изследване (ЕСС) – пета вълна (2010). Следенето на политически и актуални събития, заявения цялостен интерес към политиката и отношението на гражданите към основните политически институции са индикаторите през призмата на които са направени обобщения за нивото на политическа информираност. Данните за България по тези въпроси са съпоставени с резултатите за другите държави, участващи в ЕСС – пета вълна (2010). Разгледана е и политическата активност като предпоставка за по-точното определяне на равнището на политическото знание. Потърсени са факторите, оказващи влияние върху политическата информираност и поведение на различните социални групи в съвременното българско общество.

Ключови думи: култура, политика, образование, България

6. Стойкова, П. 2018. *Феминизация на учителската професия в България*. В: Сп. Стратегии на образователната и научната политика, брой 6/ 2018, стр. 627-636, <https://azbuki.bg/editions/journals/strategies/contents/387-staregies/sonparticles2016-3/3787-xxvi-6-2018#art06>. ISSN 1314–8575 (Online), ISSN 1310–0270 (Print) / (Web of Science)

Резюме: Успоредно с масовизирането на българското образование се наблюдава процес на феминизация на учителската професия. По данни на „Евростат“ за 2017 г. профилът на съвременния български учител е следният: с висше образование „бакалавър“ или „магистър“ (93% от учителския персонал), от женски пол (84% от всички учители в страната) и над 50-годишна възраст (48% от българските учители). В статията са

изведени различните причини за феминизацията на учителската професия в България и последиците от превръщането на тази професия в предимно женска. Анализът се основава на резултати от 30 дълбочинни интервюта с бивши и настоящи български учители, проведени от автора през месец март 2018 г.

Ключови думи: образование, училище, феминизация, България

7. Стойкова, П., Зърбаш, Ад. 2018. *Ролята на учителя за формирането на политическата култура*. In: International Journal „Knowledge”, Vol. 23.1., pp. 123-129. Print: GRAFOPROM-Bitola. Global Impact & Quality Factor 1.322 (2016).
ISSN 2545-4439, ISSN 1857-923X

Резюме: Понятието „култура” е едно от най-многозначните. Между 250 и 500 са определенията за култура, нюансирани в един или друг аспект. Не съществува достатъчно ясен консенсус относно нейната природа. Тя е продукт на обществения живот и има сложна многопластова структура. Политическата култура (гражданското възпитание) представлява част от културата на човека и обществото изобщо. Тя може да се определи като „система от съзнателно формиран и трайно съхранени възгледи за ценностите в обществения живот и образците на практическото поведение, които определят мястото на личността в политическия процес, отношенията ѝ с останалите хора и позициите на гражданина към институциите на властта” (Митев, Тр.).

Политическата култура на отделна социална група се формира под влиянието на различни фактори: силното влияние на чувствата, които гражданите изпитват към държавата си като основна институция в политическата система; егалитарната нагласа в мисленето; грамотността на членовете на групата; честотата с която се извършват статусните промени в обществото; ролята, която традиционните духовни институции, особено църковните играят в личния и обществения живот; възможността за общуване със световната култура.

Подобно на общата култура, изграждането на политическата култура не е еднократен акт, а сложна и многопосочна дейност. Процесът на овладяването ѝ минава най-общо през четири основни фази. Първата фаза може да се нарече *фаза на политическо самообразование*, втората да се определи като *политическо възпитание*, третата представлява *политическо участие*, а четвъртата фаза на политическата култура се дефинира като *политическото творчество*. В основата на целия този процес стоят агентите (инстанциите) на социализация и възпитание (Митев, Тр.), което предполага изучаването им като отделни фактори за формирането на разглеждания вид култура.

От социализаторите (агентите) в съвременни условия определящи са семейството, училището, средствата за масова информация, трудовия колектив и казармата при мъжете. Във всички случаи семейството е това, което играе основна роля в живота на индивида. Тогава, когато обаче то не е в състояние да изпълнява своите социализиращи и възпитателни функции, те се изземват от обществото и неговите институции.

Съществените изменения на функциите на съвременното семейство и превръщането му в пространство на несигурност води до нарастване на ролята на държавата във възпитателния процес посредством образователните институции. Учителят е този, който най-пряко влияе за овладяването на политическото знание и следването на важните за обществото политически ценности и принципи.

Ключови думи: култура, политика, образование, учител

8. Стойкова, П., Маджаров, Ем. 2017. *Социално-демографски характеристики и психологически особености на лишени от свобода, осъдени за убийство съгласно Наказателния кодекс на Република България*. В: Сп. Военен журнал, брой 2/2016. Издание на Военна академия „Георги Стойков Раковски“, София.
http://rnda.armf.bg/wp/wp-content/uploads/vjournal/2016_2/Voenen_zhurnal-2016-2.pdf, стр. 62-78. ISSN 0861-7392

Резюме: Целта на настоящото изследване е изграждане на по-пълнен психологически портрет на осъдени за убийство и по-цялостно очертаване на контурите на пенитенциарния подход за тяхното третиране. Обект на изследването са лица от мъжки пол, извършили убийство и изтърпяващи наказание лишаване от свобода съгласно българското законодателство в затворите в градовете Бобов дол и София. Общият брой на изучаваните случаи е 29, а подборът им е на случаен принцип и е осъществен от съответните служители в местата за изтърпяване на наказанието.

Ключови думи: убийство, правонарушител, наказание, затвор, ресоциализация

9. Стойкова, П. 2016. *Правната култура в условията на глобализация*. В: Сп. Проблеми на постмодерността, том VI, брой 3,
http://ppm.swu.bg/media/44925/stoikova%20_p_legal_culture.pdf, стр. 207-220.
ISSN 1314-3700

Резюме: Всяко правнорелевантно поведение е резултат от степента, в която е осъществен процесът на правна социализация. Един от основните социализиращи фактори е правната информираност. Натрупването на правни знания в известна степен намалява вероятността от извършване на правонарушение. В условията на глобализация правната информираност е изправена пред следните предизвикателства: недоверие в съдебната власт в следствие популяризирането на нейни недостатъци; унифициране на правните системи (загуба на спецификите им); увеличаване на глобалните неравенства в резултат на достъпа до интернет и усложняването на правната действителност; обективност и насърчаване от страна на медиите на глобализирането на демократичните идеи и гражданското общество; неутрализиране на „новите рискове“ резултат от незнание. Правните основи на съвременните демокрации и неизбежната глобализация все повече налагат успешното протичане на процеса на формиране на правната култура.

Ключови думи: право, култура, социализация, правно съзнание, глобализация

10. Стойкова, П. 2015. *Личността с криминално поведение*. В: Сб. Психологията – традиции и перспективи, том I, стр. 71-79. Университетско издателство „Неофит Рилски“, Благоевград. ISSN 1314-9792

Резюме: В рамките на проект „Личността с криминално поведение“, през 2014 г. са проведени четири фокус групи с участието на студенти от Югозападен университет „Неофит Рилски“. Участници в първата и втората групови дискусии са студенти от специалност „Психология“, в третата фокус група са включени студенти от специалностите „Психология“ и „Социология“, а четвъртата фокус група е проведена със студенти от специалност „Социология“. У почти всички респонденти „личността с криминално поведение“ предизвиква негативни реакции и поражда чувства, свързани с нарушаването на социалните норми. Обобщените данни от груповите дискусии показват заинтересованост на изследваните лица от проблемите на престъпността и разкриват

стремежа на интервюираните студенти да достигнат до факторите, които определят противоправното поведение.

Ключови думи: правонарушител, престъпление, престъпност, студенти

11. Стойкова, П. 2015. *Ключови ценности в днешното българско общество*. В: Сп. Проблеми на постмодерността, том V, брой 3, http://ppm.swu.bg/media/41946/stoikova_p_key%20values%20in%20the%20contemporary%20bulgarian%20society.pdf, стр. 288-295. ISSN 1314-3700

Резюме: В рамките на проект „Културни универсалии в академична среда”, през 2015 г. са проведени две фокус групи със студенти в редовна форма на обучение от специалностите „Социология” и „Психология” към Югозападен университет „Неофит Рилски”. Резултатите от груповите дискусии разкриват продължителността и все по-сериозните измерения на ценностната криза в българското общество. Семейството, образованието и трудолюбието са променили своето място в ценностната система на българите. Седемте ключови ценности, които Питър Бъргър счита за общоприети в рамките на западната „икономическа култура”: *материално благосъстояние, равенство, политически свободи, защита на човешките права, индивидуална автономия, запазване на традицията и общността*, участниците във фокус групите също не припознават като ценности, присъщи на днешното българско общество.

Ключови думи: ценност, ценностна система, ценностна криза, българско общество

12. Стойкова, П. 2013. *Ролята на държавата в областта на възпитанието*. В: Сп. Проблеми на постмодерността, том III, брой 3, http://ppm.swu.bg/media/38181/stoikova,%20p_roliaata_na_darjavata_za_vazpitanieto.pdf, стр. 249-258. ISSN 1314-3700

Резюме: Социализацията е централен процес в социалния живот. Той продължава през целия живот и има съществено значение за психологическото развитие през детството. Социализацията протича под въздействието на различни фактори – семейство, училище, средства за масова информация, връстници и т. н. Всички те влияят с различна сила в зависимост от интензивността и присъствието им в живота на детето. Семейството, обаче е това, което играе основна роля в живота на индивида. Тогава, когато то не е в състояние да изпълнява своите социализиращи и възпитателни функции, тези функции се изземват от обществото и неговите институции. Държавата не може да остане безучастна както към проблемите на семейната институция, така и към въпросите свързани с възпитателния процес в училището.

Ключови думи: социализация, възпитание, семейство, училище, държава

13. Стойкова, П. 2013. *Ролята на учителя в „Обществото на знанието“*. В: Електронно научно списание „Реторика и комуникации”, брой 8, април 2013, <http://rhetoric.bg/>. ISSN 1314-4464

Резюме: Най-същественото явление на нашето съвремие е интензивното развитие на научно-техническия прогрес. Знанието застава в основата на икономическите отношения и се превръща в „най-голямото богатство” на съвременното общество, което бива определяно като „информационно общество”, „общество на услугите” или „общество на

знанието”. Чрез образованието гражданите придобиват знания и умения, които са в съответствие с потребностите на труда. „Обществото на знанието”, обаче е изправено и пред предизвикателствата на социалното приобщаване и активното гражданско участие, които са свързани с търсенето и прилагането на нови образователни модели. Изискванията към учителя се увеличават, в резултат на необходимостта от формирането на рационално гражданско общество. Под влияние на информационните технологии, учениците ще могат да работят в домашна обстановка чрез компютърна връзка. Учителят, преподаващ в по-горните класове, както и университетският преподавател, могат да се окажат ненужни. Чрез пряката комуникация между учителя и ученика, обаче е единствено възможно по-бързото утвърждаване на адекватни поведенчески модели и формиране на ценностни нагласи към променящия се социален ред.

Ключови думи: „общество на знанието”, либерално образование, учител, ученик.

14. Маджаров, Ем., Стойкова, П. 2012. *Помилването през очите на лишените от свобода*. В: Годишник по психология, година 3, брой 3, стр. 304-314. Университетско издателство „Неофит Рилски”, Благоевград. **ISSN 1314-1074**

Резюме: Помилването се разглежда като допълнение към една от общите цели на наказанието – поправянето на осъдения. Проучването на нагласите на осъдените лица към правото на помилване дава възможност да бъдат очертани предпоставките за успешното прилагане на института на помилването. В доклада са представени резултати от непредставително проучване на тема „Правото на помилване”, проведено през месец юли 2012 г. сред 100 лишени от свобода лица, изтърпяващи наказанието си в Централния софийски затвор. Основната заложена хипотеза в това изследване е, че отношението на осъдените към помилването се определя от броя на присъдите, престоя в затвора, възрастта и вида на престъплението. Данните показват общо одобрение и положително отношение на респондентите към помилването.

Ключови думи: престъпление, наказание, право на помилване

15. Стойкова, П. 2012. *Място на изборите в демократичния политически процес*. В: Сп. Проблеми на постмодерността, том II, брой 2, http://ppm.swu.bg/media/34688/stoykova_p.the_importance_of_election.pdf, стр. 87-101. **ISSN 1314-3700**

Резюме: Съществуват множество дефиниции на демокрацията, някои съвсем кратки, други стремящи се към изчерпателност. На практика, обаче повечето от разбиранията за демокрация са свързани с политическото представителство и са изразител на значимостта и ролята му в демократичния политически процес. Въз основа на политическото представителство се различават пряката от непряката (представителната) демокрация. Изборите биват определяни като „кръвоносната система” на представителната демокрация, като механизъм, чрез който бива легитимирана цивилизованата смяна на властта. Политическото представителство, обаче се оказва изправено пред редица предизвикателства. В отговор на тях, в съвременните демокрации се наблюдава възраждане на различните форми на пряка демокрация. Поставя се въпроса дали прилагането на тези форми променя ролята на избора. Приема се възгледа, че изборите са институт със смесен характер, който се намира на границата на пряката и представителната демокрация и социалната значимост на политическите избори нараства в съответствие с основната тенденция в развитието на съвременното общество и държава – утвърждаване на демокрацията.

Ключови думи: демокрация, политическо представителство, избори

16. Стойкова, П. 2011. *Политическите лидери се раждат или се създават?* В: Сп. Наука и технологии, т. I /2011, №7: Социални науки. Изд. „Съюз на учените – Стара Загора“, <http://www.sustz.com/journal/VolumeI/Number7/Papers/PetranaStoykova.pdf>, стр. 53-58.
ISSN 1314-4111

Резюме: Формирането на съвременния политически лидер е сложен и продължителен процес, зависещ от много фактори. Повечето от тези фактори са свързани с целенасочената подготовка и изграждане на този вид лидер. Не по-малко важни са, обаче вродените качества, които изключително трудно или почти невъзможно е да бъдат развити. Защишава се тезата, че лидерските качества абсорбират обществените условия до степен да ги превърнат в способност за социална диагноза и инструменти за влияние. Изводът до който се достига е, че политическите лидери трябва да имат както вродени способности и желание да се занимават с политиката, така и широки познания, солидно образование, лидерски умения и богат социален опит.

Ключови думи: политика, политически лидер, харизма

17. Стойкова, П. 2011. *Глобалното развитие и новата ориентация на образователната политика.* В: Сб. Изводи от кризата – поуки, препоръки, стратегии, стр. 168-176. Печатница „Авто принт“ – Пловдив. **ISBN 978-954-927-762-3**

Резюме: Образованието е основна ценност в съвременното общество. Обучението през целия живот се превръща в сериозно предизвикателство пред националните правителства. В резултат на сложните трансформационни процеси и нарастваща динамика в професионалната реализация, възниква необходимостта от осигуряване на по-голям достъп до образование, от усъвършенстване на образователните способности и от по-нататъшно развитие на уменията. Успехът на една държава все повече зависи от адекватния отговор на управляващите на потребностите на труда. В условията на глобализация образователната политика трябва да постигне и още една голяма цел – стимулиране на гражданската ангажираност и отговорност за бъдещето. Образованието се разглежда като мощно средство за по-бързо адаптиране на гражданите към променящия се социален ред.

Ключови думи: образование, политика, глобализация

18. Stoykova, P. 2009. *Anomic Suicide in Contemporary Bulgarian Society.* In: *Sociology and Law: The 150th Anniversary of Emile Durkheim (1858-1917)*, pp. 268-278. Cambridge Scholars Publishing. **ISBN (10) 1-4438-0502-5, ISBN (13) 978-1-4438-0502-5**

Резюме: Самоубийството е обект на мултидисциплинарно научно изследване. То представлява особен интерес за философи, социолози, юристи, антролози, психолози и психиатри. Два са основните проблема, които вълнуват изследователите – правото на самоубийство и причините за него. Прилагането на социологическия подход в изучаването на самоубийството, дава възможност да бъдат разкрити социалните предпоставки за доброволната смърт. Особено ценен е анализа на самоубийството, което прави Емил Дюркем. Той систематизира четири типа самоубийство – егоистично, алтруистично, аномично и фаталистично. Въз основа на тази класификация е направен анализ на измеренията на самоубийството в България. Към 2006 г. страната заема 12-то място на планетата по смъртност от самоубийства и 15-то място по самоубийства на деца.

Споделя се тезата, че аномията е в основата на феномена самоубийство след демократичните промени и съответно, преобладаващия тип самоубийство в българското общество е аномичното.

Ключови думи: самоубийство, аномия, България

SUMMARIES OF THE SCIENTIFIC PUBLICATIONS

Of Chief Assistant **PETRANA STOYKOVA, PhD**

(Web of Science Researcher ID: E-4717-2014),

submitted for participation in a competition for the academic position of “Associate Professor” in Sociology, professional field 3.1. *Sociology, Anthropology and Cultural Sciences*, announced for the needs of the Department of Sociology at the Faculty of Philosophy, South-West University “Neofit Rilski”, published in the State Gazette, issue 22 of 18.03.2022.

**The selected scientific publications are a total of 21:
2 individual monographs, 1 study and 18 articles**

MONOGRAPHS

1. Stoykova, P. 2022. *Political Representation in Bulgaria*. University Publishing House “Neofit Rilski”, Blagoevgrad. ISBN 978-954-00-0300-9

Abstract: Political representation is a fundamental figure of the constitutional state. It has no alternative, considering the current state is constituted precisely through it. Problems with its functioning pose a serious challenge to the consolidation of democratic practices.

The main *goal* of the monograph is to reveal the essence and importance of political representation in modern democracies and its role in the consolidation of the Bulgarian democratic model.

The structure of this monographic work follows the stated goal and consists of the following three chapters: “The demos crisis”, “Elections as an instrument of the representative democracy” and “Legitimacy and crisis of the democratic political representation in Bulgaria”.

The first chapter raises the question of the subject of democracy – “the people”. It contains arguments in support of the thesis that the concept of “people” cannot be precisely defined in the context of democratic governance. The final part draws the conclusion that the minority domination rule is inevitable and in practice “democracy is impossible”. The entire subject of political representation is being problematized.

The second chapter is devoted to issues directly related to the basic functions of political representation and its constitution. It examines the specificity of political power and focuses on the role of political elections in the transmission of power. The importance of electoral systems for political representation is analyzed in detail. It concludes that it is through the electoral system that the practical implementation of representative government and the development of the entire democratic mechanism is made possible.

The third chapter contains an analysis of the democratic traditions in the Bulgarian society and the legal framework of the political representative status. It emphasizes that with the adoption of the first Bulgarian supreme law (the Tarnovo Constitution), the foundations of the national constitutional tradition and democratic political representation were laid by introducing the free (independent) mandate. Historically, the replacement of the independent mandate by the imperative mandate (under the constitutions of 1947 and 1971) and the re-establishment of the free mandate with the adoption of the latest Bulgarian constitution of 1991 are examined. Based on the trends in the Bulgarian citizens trust towards the politicians, political parties and the parliament, the change in the prevailing models of electoral behaviour

and the spreading political corruption in the country after the democratic transformations, in practice the dimensions of the crisis of political representation in Bulgaria are defined.

The third part concludes that the challenges facing the Bulgarian political representation are also extremely great. The significant changes in the electoral law after the democratic transformations are not enough to guarantee the reflection of the authentic political will of the sovereign. There is a growing apathy and less interest of Bulgarian citizens in politics. Since 1989, trust in politicians and political institutions has remained persistently low, political alienation has gradually increased, the acute deficit of political ideas has deepened, the criminal model of electoral behaviour has become entrenched, and political corruption seems to be flourishing. The formation of a higher political culture (including electoral culture) as well as the specific culture of trust in the field of politics is indicated as the main prerequisite for limiting the current crisis of the people's representation and of the Bulgarian representative democracy in general.

Key words: Democracy, Political Representation, Political Power, Political Elections, Bulgaria

2. Stoykova, P. 2020. *Models of electoral behaviour in Bulgaria*. BON Publishing House, Blagoevgrad. ISBN 978-954-395-236-6

Abstract: Bulgarian citizens' understanding about the importance of political elections is one of the most important issues after the democratic changes. In the years of transition, quite logically, the practice of electoral research has been developing. However, the trust in them gradually decreases. In the period from 1989 to 2020, the electoral behaviour has become increasingly difficult to predict. It is very important to uncover the many factors that determine this type of behaviour. On the basis of more general theoretical and methodological scientific studies and taking into consideration own surveys of electoral attitudes (both quantitative and qualitative methods are applied), five specific models of electoral behavior, all characteristic of the studied period in Bulgaria, have been defined – the **value-traditional**, the **party-identificational**, the **social-categorical**, the **problem-oriented** and the **criminal one**.

The value-traditional model can be attributed mainly to smaller settlements and more closed social groups, where determinants such as ethnic origin, religious affiliation, local archetypes are more pronounced. Their specificity is revealed mainly through opposition in the vote of the main ethnic and religious groups. The factors determining the electoral behaviour, which are found and manifested to the value-traditional model, are the specific historical and cultural features in the settlement, forming family-group beliefs, the integrating factors – clan-group, family, with an extremely strong role of group representations and images, ethnic and religious difference, as well as identification with a particular traditional community/ethnic group.

The party-identificational model and **the social-categorical model** are quite widespread. They are observed in different types of settlements. Higher educated, younger and richer populations have similar electoral behaviours that differ significantly from those of lower educated, older and poorer populations.

The problem-oriented model is most strongly associated with the rational choice, higher culture and interest and involvement of voters in political life. By voting, they do not demonstrate party loyalty or affiliation, but rather sanction the position of a particular candidate or party on an issue of importance to them. This type of voting expresses to the greatest extent the mobility of voters in the contemporary societies.

The criminal model represents the antipode of the other four models. It encompasses the cases of bought, controlled, corporative or other similar type of voting. Since 2000, the vote buying has been the practice of almost all parties and in all elections. The weight of the controlled vote has become greater and it is able to significantly change the election outcome.

The patterns of electoral behaviour thus defined can be fitted into a general classification system, rather than being seen as unrelated entities. These models do not occur independently, but are intertwined depending on the specific situation and preconditions determining the vote in each election. They represent a logical systematization of the process of changing electoral behaviour in the direction of increasing vote mobility and distorting the will of voters. If at the beginning of “the transition” the models of electoral behaviour were primarily determined by ideological opposition in the following years, the evaluation of concrete economic, social and political outcomes prevailed and a much more complex, polyfactorial determination of electoral behaviour was shifted.

The models of electoral behaviour in Bulgaria can be further developed and complemented. This will expand the possibility to analyse and explain the highly dynamic electoral behaviour and the preconditions for the increasingly active use of illegitimate mechanisms for electoral victory.

Both the study of other specific social groups in the changing stratification of Bulgarian society and the identification of new specific factors determining electoral behaviour may emerge as future research directions. For this purpose, economic and psychological approaches to the study of electoral motivation would yield significant results.

Key words: Political Elections, Electoral Behaviour, Bulgaria

STUDY

1. Stoykova, P. 2021. *Education as a cause for participation in politics: a case study in Bulgaria*. In: *Balkan Social Science Review*, Vol.18 (2021), pp. 299-323, <https://js.ugd.edu.mk/index.php/BSSR/article/view/4819/4240>
ISSN 1857-8772 (Online), ISSN 1857-8799 (Print) / (SCOPUS)

Abstract: Political participation is a very important factor for liberal democracy. All forms of political participation in government contribute to democracy. In addition, the effects of participation are considered to be substantive in a very different way, for instance by providing an individual with direct usefulness and by contributing to personal contentment and satisfaction with life in general. A priori, from a subject subordinate to the state in all pre-liberal regimes, the individual in contemporary democracies becomes an unavoidable factor in political processes. Given that, the analysis in this article is based on the characteristics of the Bulgarian democratic model. The main purpose of the study is the current challenges to civic engagement and the importance of education for the political participation of Bulgarian citizens to be analyzed. The applied methodology is a combination of a theoretical approach to political participation and analysis of the data gathered from various quantitative surveys (European Social Survey, other representative and non-representative sociological surveys). The results of these surveys reveal the important role of education for the participation of Bulgarians in politics. The influence of education on the alleged interest in politics, the trust in institutions, the participation in political elections and on other forms of civic engagement has been studied. The need for political socialization and the motivation of young Bulgarians to participate more actively in the political sphere is emphasized.

Key words: Education, Political Participation, Political Socialization, Bulgaria

ARTICLES

1. Stoykova, P. 2021. *Bulgaria's membership in the European Union: estimation and expectations*. In: International Journal "Knowledge", Vol. 45.5., pp. 945-951. Print: GRAFOPROM-Bitola. Global Impact & Quality Factor (GIF). ISSN 2545-4439, ISSN 1857-923X

Abstract: Public opinion polls, both before Bulgaria's accession to the European Union (EU) and 14 years after the country's full membership, show strong Euro-optimism. However, it is often combined with a critical view of the Union's influence on the country's future. Both the advantages and disadvantages of Bulgaria's joining the European family are the subject of this analysis. The article presents the attitudes of Bulgarian citizens towards Bulgaria's membership in the EU for the period from 2005 to 2020. The results of the following quantitative surveys are used: 1) *Non-representative survey* conducted in 2005 among students of the Faculty of Law and History at South-West University "Neofit Rilski"; 2) *National surveys of the National Center for Public Opinion Research*, conducted in the period from 2005 to 2008; 3) *National-representative survey of Alpha Research Agency*, conducted in the period from 16 September 2017 to 25 September 2017 by order of the Representation of the European Commission in Bulgaria; 4) *Representative Eurobarometer survey* conducted in 2018 among the Bulgarian population over 15 years of age and 5) *Non-representative online survey* on "The Europe we want", conducted in the period from 29 March 2020 to 3 April 2020 at the initiative of the European Information Center „Europe Direct" – Blagoevgrad. The data from the latest online survey, which was conducted in the current Covid-19 crisis, are analyzed in detail. According to the data from these studies, a year and a half after the official accession of Bulgaria to the EU, as a possible definition of the public attitudes can be accepted that of the "moderate optimism". Despite some moments of crisis, this optimism does not diminish. Surveys at the end of 2008 registered a polarization between expectations of a moderate effect of membership and dissatisfaction with the lack of rapid visible change in the country. Efforts to introduce European rules and standards in various fields are seen as imposing unjustified restrictions on Bulgaria. Serious turbulences and centrifugal tendencies in the EU inevitably affect the perceptions and assessments of Bulgarian citizens, but do not strengthen European pessimism. After more than ten years of membership in the Union, there is a very high degree of unanimity that there is no more optimistic alternative for the development of Bulgaria, outside the common European future (*10 years of Bulgaria's membership in the EU: balance and perspectives*, 2017).

Key words: Bulgaria, European Union, European values, Policies of the European Union

2. Stoykova, P. 2021. *Obtaining educational rights: contemporary views and challenges of the Bulgarian woman*. In: Strategies for Policy in Science and Education, Number 1/2021, pp. 52-70, https://azbuki.bg/wp-content/uploads/2021/02/Strategies_1_21_Petrana-Stoikova.pdf ISSN 1314-8575 (Online), ISSN 1310-0270 (Print) / (Web of Science)

Abstract: The importance of the Bulgarian woman in the public space from the Renaissance to nowadays is presented in the article. The woman was restricted to participate actively in the Christian world and school life during the Renaissance. She received equal rights to men in the public sphere only after 1944. The socialistic development in Bulgaria during the period from 1944 to 1989 had a great significance to the enlightenment of the whole Bulgarian nation, which also provided an unrestricted access of the women to the educational system. The development of the Bulgarian education has been marked by reverse process after the democratic changes. The "total crisis" of the Bulgarian society leads to a significant shortage in the educational

system. In comparison to the previous socialist period, lower indicators in overall population literacy can be observed. Gender inequalities in education are being fairly reduced. Bulgarian women have gradually conquered school environment and are being engaged in educational causes more often compared to men. However, in the contemporary Bulgarian society, the right to education continues to be a challenge in respect of various social groups.

Key words: Education, Law, Feminization, Bulgarian woman

3. Stoykova, P. 2020. *Rural Youth Civic Engagement: a case study in the Municipalities of Petrich and Sandanski (Republic of Bulgaria)*. In: International Journal “Knowledge”, Vol. 38.5., pp. 1165-1171. Print: GRAFOPROM-Bitola. Global Impact & Quality Factor 1.822 (2017). ISSN 2545-4439, ISSN 1857-923X

Abstract: Data from the official censuses in Bulgaria over the last 110 years clearly show the dynamic change towards urbanization (as a continuous process of increasing the number, the role and the size of cities) in the country. According to Eurostat data as of 2018, a steady tendency of rural areas depopulation and migration of citizens to the major cities is observed in Bulgaria. The Bulgarian village has to deal with a large number of difficulties. They are a particular challenge for the rural youth. The civic engagement of young people is one of the main prerequisites for overcoming some of the most important problems in the village and its longer life. The analysis of the civic engagement among rural youth is made on the basis of a non-representative quantitative survey entitled “Village life and challenges facing young people”. This research was conducted within the framework of the project “We, the young people can do”, performed by the Ministry of Youth and Sports and the NGO “BECAUSE WE CAN”. The object of the study are the young people between the ages of 15 and 29, whose permanent residence is in one of the villages in the municipalities of Petrich and Sandanski. The sample consists of 98 people and the period of the field survey is dated from 01.12.2019 to 22.12.2019. The questionnaire contains open, closed and semi-open questions. After the logical inspection and the primary information coding, the data were processed and analyzed with the SPSS program. About two thirds of the young people included in the survey (65,3%) are village residents in the municipality of Petrich – Rupite village, Starchevo village, Karnalovo village, Mihnevo village, Kavrakirovo village, Parvomay village, Belasitsa village, Kolarovo village, Yavornitsa village, Skrut village, Gabrene village, Drangovo village, Topolnitsa village, Marino pole village and Marikostinovo village, and the rest (34,7%) of them live in villages located in the municipality of Sandanski – Karlanovo village, Novo Delchevo village, Damyantsa village, Levunovo village, Polenitsa village, Katuntsi village, Sklave village, Lebnitsa village, Struma village, Ploski village and General Todorov village. The average age of the respondents is 23,7 years. From them, 52% are men and 48% are women. In general, the educational structure of the two municipalities corresponds to the typical lower education level for the Bulgarian villages – 22,1% from the respondents, who mentioned the degree of their education, have a higher educational degree; 53,7% have completed secondary education; 21% have a primary-school education, and 3,2 % have lower than a primary education (3,1% have not answered the question). Considering the largest ethnic group in the two municipalities - the Bulgarian one, the sample includes mostly young people of a Bulgarian origin – 90,8%, 3,1% identified themselves as Turks and 6,1% as Roma. The summarized data show a potential for developing the civic engagement and activity of the young people, but a tendency of increasing the villages depopulation in both municipalities can also be observed. The need for higher political and legal awareness of the rural youth participating in the survey can be additionally taken into account.

Key words: Civic engagement, Youth, Village, Bulgaria

4. Stoykova, P. 2020. *Elections for European Parliament Members from Republic of Bulgaria 2019: political and electoral attitudes of the students from South-West University „Neofit Rilski“*. In: Media, Culture and Business (Ed. T. Shopova), pp. 120-140. University Publishing House “Neofit Rilski”, Blagoevgrad. ISBN 978-954-00-0221-7

Abstract: The article was developed within the project “Portrait of the Young Voter”, co-financed by the European Union. The analysis is based on seven focus groups conducted by the author in the period from March 28, 2019 to April 22, 2019. A total of 58 students from the South-West University “Neofit Rilski” aged 18 to 29 were interviewed. The participants in the focus groups are in full-time studies in the academic year 2018/2019 and they are from the specialties “Sociology” (first and fourth year of education), “Psychology” (fourth year), “English Philology” (first year), “Public Relations” (fourth year), “Business administration” (fourth year) and “Physical Education and Sport” (third year). The respondents’ selection is based on their different level of political knowledge, considering their specialty and stay at the university (year of study). The main research problem is the political awareness and civic activism of young people with a focus on the upcoming European elections. The questions for the focus groups are divided into three thematic blocks – “Interest in politics”, “Assessment of Bulgaria's membership in the European Union” and “Electoral attitudes towards the upcoming European elections”. Although the sample is unrepresentative, the empirical data reveal the respondents political attitudes and some main factors determining their vote. The statistical data processing program SPSS was also used for the results analysis.

Key words: European elections, Students, South-West University “Neofit Rilski”, European Parliament, European Union, Bulgaria

5. Stoykova, P. 2019. *Political Knowledge – a challenge to the contemporary political culture in Bulgaria*. In: International Journal “Knowledge”, Scientific Papers (Humanities), Vol. 30.5., pp. 1289-1295. Print: GRAFOPROM-Bitola. Global Impact & Quality Factor 1.822 (2017). ISSN 2545-4439, ISSN 1857-923X

Abstract: Political culture (civic education) is a part of the human culture and the society in general. It can be defined as „a system of consciously formed and permanently preserved views of values in public life and patterns of practical behavior that determine the place of the man in the political process, its relations with the other people and the positions of the citizen towards the institutions of power“ (Mitev, Tr.). The structural elements that build the political culture are the values, the political knowledge and the political principles. Some researchers on the political culture theory point out the political knowledge as the most important element of the political culture. The political knowledge is “the information that the man possesses, and the methods used to process information related to the political values and then to form the political assessment of the significance of one or the other value” (Mitev, Tr.). This knowledge largely determines the rational choice and the level of the studied culture.

Bulgarian political culture is a subject of a number of studies conducted in various academic fields: history, philosophy, historical anthropology, sociology, political science (Todorov, An.). In some of the analyzes the authors conclude that the contemporary Bulgarian society needs an active network for civic education and civic culture. This has to be achieved through a real network, not through a centralized structure, and public educational institutions, political parties, trade unions, NGOs, various civic initiatives and movements must be covered by a broad and successful cooperation. In addition, it is noted that “the active citizen does not self-inflict, he needs an educational and pedagogical effort, and a good example and personal experience” (Todorov, An.).

Data from the European Social Survey (ESS) – fifth wave (2010) are mainly used in the analysis of the political awareness of Bulgarian citizens. The observation of political and current events, the declared overall interest in policy and citizens attitude towards the main political institutions are the indicators through which the general conclusions of the political awareness level are made. The data for Bulgaria on these issues are compared with the results for other countries participating in the ESS – the fifth wave (2010). The political activity is also considered as a prerequisite for a more precise definition of the level of political knowledge. The factors influencing the political awareness and the political behavior of the different social groups in the contemporary Bulgarian society are considered.

Key words: Culture, Politics, Education, Bulgaria

6. Stoykova, P. 2018. *Feminization of the Teaching Profession in Bulgaria*. In: Strategies for Policy in Science and Education, Number 6/2018, pp. 627-636, <https://azbuki.bg/editions/journals/strategies/contents/387-staregies/sonparticles2016-3/3787-xxvi-6-2018#art06>. ISSN 1314–8575 (Online), ISSN 1310–0270 (Print) / (Web of Science)

Abstract: Alongside with the massovisation of the Bulgarian education there is also a process of feminization of the teaching profession. According to Eurostat data from 2017, the demographic profile of the contemporary Bulgarian teacher is as follows: with bachelor or master degree (93% of the teaching staff); female (84% of all teachers in the country); over 50 years old (48% of the Bulgarian teachers). This article investigates different reasons for the feminisation of the teaching profession in Bulgaria and the consequences of turning this profession into a predominantly female one. The analysis is based on the results of 30 in-depth interviews with former and current Bulgarian teachers conducted by the author in March 2018.

Key words: Education, School, Feminization, Bulgaria

7. Stoykova, P., Zarbash, Ad. 2018. *The Teacher' role for the formation of the Political Culture*. In: International Journal “Knowledge”, Vol. 23.1., pp. 123-129. Print: GRAFOPROM-Bitola. Global Impact & Quality Factor 1.322 (2016). ISSN 2545-4439, ISSN 1857-923X

Abstract: The term “culture” is one of the most polysemantic concepts. The definitions of culture are between 250 and 500 and they are nuanced in different aspects. There is no clear consensus on the nature of culture. The culture is a product of public life and it has a complex multi layered structure. Political culture (the civic education) is a part of the culture of man and society in general. It can be defined as “a system of consciously formed and permanently preserved views of values in public life and the patterns of practical behavior that determine the person's place in the political process and its relations with other people as well as the positions of the citizen towards the institutions of power” (Mitev, Tr.).

The political culture of a particular social group is formed under various factors of influence: the strong influence of citizens' feelings towards their state as a basic institution in the political system; the egalitarian attitude in thinking; the literacy of the group members; the frequency of the status changes in the society; the role of the traditional spiritual institutions (especially the church) in the private and public life; citizens ability of communicating with the world culture.

The formation of the political culture (like the general culture) is not a one-time act, but a complex and multi-directional activity. The process of her mastering pass throught four main stages. The first stage can be called *a stage of political self-education*, the second is defined as

political education, the third represents *political participation* and the fourth stage of political culture is defined as *political creation*. The agents of socialization and education are at the core of this process (Mitev, Tr.), which assume their standing as separate factors of formation this type of culture.

The agents of socialization under the conditions of today are the family, the school, the mass media, the labor force and the barracks for the men. In any case, the family plays a major role in the life of the individual. If it is unable to fulfill its socializing and educational functions, the functions have been seized by the society and its institutions.

The considerable changes in the functions of the contemporary family and its transformation into an area of insecurity are related to increasing the role of the state in the educational process through educational institutions. The teacher is the most important factor for the mastering of the political knowledge and the following of the political values and political principles.

Key words: Culture, Politics, Education, Teacher

8. Stoykova, P., Madzharov, Em. 2017. *Sociodemographic characteristics and psychological features of convicts sentenced for murder as stated in the penal code*. In: Military Journal, Number 2/2016. Published by Military Academy "Georgi Stoykov Rakovski", Sofia. http://rnda.armf.bg/wp/wp-content/uploads/vjournal/2016_2/Voenen_zhurnal-2016-2.pdf, стр. 62-78. **ISSN 0861-7392**

Abstract: The aim of the present study is to build a more complete psychological portrait of persons convicted of murder and to more fully outline the contours of the penitentiary approach for their treatment. Research object are male persons, who are serving a prison sentence for murder under Bulgarian law in the prisons of Sofia City and the town of Bobov Dol. The total number of studied cases is 29; their selection was made randomly and was carried out by the respective officials in the places of serving the sentence.

Key words: Murder, Offender, Penalty, Prison, Resocialization

9. Stoykova, P. 2016. *Legal Culture in the Age of Globalization*. In: Postmodernism Problems, Vol. 6, Number 3/2016, http://ppm.swu.bg/media/44925/stoikova%20_p_legal_culture.pdf, pp. 207-220. **ISSN 1314-3700**

Abstract: Any lawful behavior depends on how and to what extent the so called legal socialization is implemented in a certain society or community. The legal information is one of the main socializing factors in this process. The accumulation of legal knowledge somewhat reduces the likelihood of a commitment of a legal offense. In the globalized world, there are several challenges for the legal knowledge in relation to the legal socialization. These include but not limited to distrust in the judicial power due to promotion of its shortcomings and unification of the legal systems (loss of their specifics). Other main challenges address the increase of the global inequalities as a result from the Internet access and very complicated legal reality. Additionally, recent problematic points are the objectivity and the stimulation the globalization of democratic ideas and civil society from the media; and neutralization of "the new risks" resulting from lack of knowledge. The legal foundations of the modern democracies and the inevitable globalization increasingly produce a higher level of legal culture.

Key words: Law, Culture, Socialization, Legal Awareness, Globalization

10. Stoykova, P. 2015. *The Person with Criminal Behaviour*. In: Psychology – Traditions and Perspectives, vol. I, pp. 71-79. University Publishing House “Neofit Rilski”, Blagoevgrad. **ISSN 1314-9792**

Abstract: Within the project “The Person with Criminal Behaviour”, four focus groups were conducted in 2014 with the participation of students from South-West University “Neofit Rilski”. Participants in the first and second group discussions were students studying Psychology; the third focus group consisted of students from the specialties Psychology and Sociology and the fourth focus group included students studying Sociology. For almost all respondents, “a personality with criminal behavior” evokes negative reactions and generates feelings associated with the violation of social norms. The summarized data from the group discussions show the interviewed students’ interest in the problems of crime and reveal respondents’ aspiration to reach the factors that determine unlawful behavior.

Key words: Offender, Crime, Criminality, Students

11. Stoykova, P. 2015. *Key Values in the Contemporary Bulgarian Society*. In: Postmodernism Problems, Vol. 5, Number 3/2015,
http://ppm.swu.bg/media/41946/stoikova_p_key%20values%20in%20the%20contemporary%20bulgarian%20society.pdf, pp. 288-295. **ISSN 1314-3700**

Abstract: Within the project “Cultural universals in an academic environment” two focus groups were conducted in 2015. The participants in the first group discussion are students studying Sociology and the second focus group was conducted with students from the specialty Psychology in South-West University “Neofit Rilski”. The results from the group discussions reveal the dimensions of the escalating value crisis in the Bulgarian society. Family, education and hard work have changed their place in the value system of Bulgarians. According to Peter Berger, there are seven key values, which are generally accepted within the Western „economic culture“. Those are *material well-being; equality; political freedom; human rights; individual autonomy and the preservation of tradition and community*. The participants in the focus groups do not recognize these values as inherent for the contemporary Bulgarian society.

Key words: Values, Value system, Values crisis, Bulgarian Society

12. Stoykova, P. 2013. *The Role of the State in Education*. In: Postmodernism Problems, Vol. 3, Number 3/2013,
http://ppm.swu.bg/media/38181/stoikova,%20p_roliaata_na_darjavata_za_vazpitanieto.pdf, pp. 249-258. **ISSN 1314-3700**

Abstract: Socialization is a central process in social life. This process continues throughout life and it is essential for the psychological development during childhood. Socialization takes place under the influence of various factors – family, school, media, peers, etc. Their strength is depending on the intensity and presence in the child's life. However, the family is what plays a major role in the human life. When the family is no longer able to perform their socializing and educational functions, these functions are performed by the society and its institutions. The state can not remain silent as to the family institution problems and the issues related to the educational process in the school.

Key words: Socialization, Education, Family, School, State

13. Stoykova, P. 2013. *The Teacher' role in "Knowledge Society"*. In: Rhetoric and Communications Journal (E-Journal), Number 8/2013, <http://rhetoric.bg/>.
ISSN 1314-4464

Abstract: The most significant phenomenon of our times is the intensive development of scientific and technical progress. Knowledge becomes "the greatest wealth" of the contemporary society, which is defined as "information society", "society of services" or "knowledge society". Through education people acquire knowledge and skills that are in accordance with the labor needs. "Knowledge society" is also faced with the challenges of social inclusion and good citizenship, which are related to need for new educational models. The requirements for teacher increasing, because of the necessity of forming of rational civil society. Under the information technology influence the students will be able to work at home via a computer connection. Teacher may be unnecessary in the future. However, only trough direct communication between teacher and student becomes possible more rapid approval of adequate behavioural models and forming of value attitudes towards the changing social order.
Key words: "Knowledge Society", Liberal Education, Teacher, Student

14. Madzharov, Em., Stoykova, P. 2012. *Free pardon through the eyes of prisoners*. In: Yearbook of Psychology, Number 3/2012, pp. 304-314. University Publishing House "Neofit Rilski", Blagoevgrad. **ISSN 1314-1074**

Abstract: Free pardon is considered as an addition to one of the general aims of punishment – the correction of the convicted person. The study of the convicted persons attitudes to the prerogative of pardoning provides an opportunity to outline the prerequisites for the successful implementation of the institute of the free pardon. The article contains some results of an unrepresentative survey on the "Prerogative of pardon", conducted in July 2012 among 100 persons serving a term of imprisonment in Sofia Central Prison. The main hypothesis is related to the assumption that there is a difference in the convicted persons attitudes to the free pardon depending on number of the sentences, prison stay, age and type of criminal act. The results show a general approval and positive attitudes of the respondents to the free pardon.
Key words: Crime, Punishment, Prerogative of Pardon

15. Stoykova, P. 2012. *The Importance of Elections in Democratic Political Process*. In: Postmodernism Problems, Vol. 2, Number 2/2012, http://ppm.swu.bg/media/34688/stoykova_p.the_importance_of_election.pdf, pp. 87-101.
ISSN 1314-3700

Abstract: Many definitions of democracy exist. Some of them are very short, others are more complete and detailed. In practice, however, a lot of definitions are related to the political representation. The political representation is a key element of the contemporary indirect democracy and the elections can be defined as "the circulatory system" of the representative democracy. Political representation on the other hand has faced a number of challenges. In response to them in contemporary democracies there have been observed a resurgence of various forms of direct democracy. But these forms can't replace the elections. The election is an Institute, whose character is mixed. It is based on the two side fold between direct and representative democracy and the social importance of elections increases in accordance with the main trend of the contemporary society development – democracy promoting.
Key words: Democracy, Political Representation, Elections

16. Stoykova, P. *Политическите лидери се раждат или се създават?* В: Сп. Наука и технологии, т. I /2011, №7: Социални науки. Изд. „Съюз на учените – Стара Загора“, <http://www.sustz.com/journal/VolumeI/Number7/Papers/PetranaStoykova.pdf>, стр. 53-58.
ISSN 1314-4111

Abstract: The formation of the modern political leader is a complex and continuous process, dependent on many factors. Most of these factors are related to the purposeful preparation and building of this kind of leader. No less important, however, are the innate qualities that are extremely difficult or almost impossible to develop. The author shares the opinion that the leadership qualities absorb the social conditions to the extent of transforming them into social diagnostic abilities and instruments of influence. The conclusion reached is that political leaders must have both an innate ability and desire to get engaged in politics, as well as a broad knowledge, solid education, leadership skills and extensive social experience.

Key words: Politics, Political Leader, Charisma

17. Stoykova, P. 2011. *Global development and the new orientation of educational policy.* In: Conclusions from the crisis – lessons, recommendations, strategies, pp. 168-176. Auto Print, Plovdiv. **ISBN 978-954-927-762-3**

Abstract: Education is a fundamental value in the contemporary society. Lifelong learning is becoming a serious challenge for the national governments. As a result of the complex transformational processes and dynamics in the professional realization, the need for access to education, improving educational abilities and development of skills is increasing. The country development increasingly depends on the adequate response of the rulers to the labor market needs. In the conditions of globalization, the educational policy have to achieve another major goal – the civic engagement stimulation and responsibility for the future. Education is accepted as a powerful tool for faster adaptation of citizens to the changing social order.

Key words: Education, Politics, Globalization

18. Stoykova, P. 2009. *Anomic Suicide in Contemporary Bulgarian Society.* In: Sociology and Law: The 150th Anniversary of Emile Durkheim (1858-1917), pp. 268-278. Cambridge Scholars Publishing. **ISBN (10) 1-4438-0502-5, ISBN (13) 978-1-4438-0502-5**

Abstract: Suicide is the subject of multidisciplinary scientific research. It is of particular interest to philosophers, sociologists, lawyers, anthropologists, psychologists and psychiatrists. There are two main problems that concern researchers – the right to commit suicide and its causes. The application of the sociological approach in the study of suicide makes it possible to reveal the social preconditions for voluntary death. Particularly valuable is the analysis of suicide made by Emile Durkheim. He systematized four types of suicide – egoistic, altruistic, anomic and fatalistic. Based on this classification, the author of this article analyzes the dimensions of suicide in Bulgaria. As of 2006, the country ranked 12th in the world for suicide mortality and 15th for child suicides. It has been argued that anomie is at the root of the suicide phenomenon, after the times of the democratic changes, and accordingly, the predominant type of suicide in the Bulgarian society is anomic.

Key words: Suicide, Anomie, Bulgaria